

Προς: κ. Δαμιανό Βασιλειάδη

Αθήνα, 15.7.2007

Αγαπητέ κ. Βασιλειάδη,

Έλαβα τα βιβλία σας και σας ευχαριστώ. Και στα δύο ασχολείσθε με θέματα που με αγγίζουν βαθιά.¹ Εκείνο όμως που έχει μεγαλύτερη σημασία για μένα, είναι το γεγονός ότι οι απόψεις μας διασταυρώνονται αν και προερχόμαστε από διαφορετικούς χώρους. Άλλωστε αμέσως μετά το τέλος του εμφυλίου το όραμα ενός «δημοκρατικού σοσιαλισμού» (μεταχειρίζομαι ενδεικτικά αυτόν τον όρο) υπάρχει διάχυτο μέσα στις γραμμές της Αριστεράς. Ήδη στα στρατόπεδα και στις φυλακές ο προβληματισμός μας υπήρξε έντονος. Η εικόνα ότι ήμασταν κάτι σαν μαριονέτες (στρατιωτάκια του Ζαχαριάδη κλπ.) είναι εντελώς παραπλανητική και ψεύτικη. Απλώς είχαμε την πίστη, την θέληση και την πειθαρχία που απαιτούσαν οι ειδικές ιστορικές συνθήκες κάτω από τις οποίες ζούσαμε από το 1942 έως το 1949. Όμως όσο κι αν αυτό ακούγεται περίεργο, μιλούσαμε μεταξύ μας ανοιχτά και θαρραλέα, θυμάμαι ακόμα και μέσα στη μάχη του Δεκέμβρη. Με δυο λόγια πολλοί από μας ξέραμε ότι εμείς οι αριστεροί οφείλαμε στον ελληνικό λαό αυτό το νέο κίνημα. Κι αυτό ακριβώς πήγε να γίνει η ΕΔΑ και στην συνέχεια οι Λαμπράκηδες, καθώς και το ΠΑΜ, που το θέλαμε φυτώριο αυτών των νέων ιδεών, μέσα απ' τις οποίες θα προέκυπτε ο ελληνικός δρόμος προς τον σοσιαλισμό. Από την θητεία μας στον εαμικό κομμουνισμό θα κρατούσαμε όσα στοιχεία θεωρούσαμε θετικά, ενώ παράλληλα ήμασταν αποφασισμένοι να κόψουμε τον ομφάλιο λώρο της εξάρτησης από το άλλοτε ιδεολογικό κέντρο του διεθνούς κομμουνισμού, την Μόσχα, που είχε πλέον μεταλλαχθεί σε φορέα κρατικής πολιτικής.

Γνωρίζαμε επίσης ότι πέρα από μας, στον αχανή και αδιαμόρφωτο χώρο του κέντρου, υπήρχαν πολλές γνήσιες αριστερές δυνάμεις, που χίλιοι δυο λόγοι τους είχαν απομακρύνει από μας. Και δεν ήταν μόνο ο φόβος του αστυνομικού κράτους αλλά κυρίως οι αδυναμίες οι δικές μας, όπως τα προβλήματα της δημοκρατίας και της ειρήνης. Και είδατε τι έγινε όταν εμείς στη Νεολαία Λαμπράκη τα θέσαμε ευθέως μπροστά στην κοινωνία με θέσεις, προτάσεις και λύσεις. Από την Νεολαία της ΕΔΑ του 1963 με πέντε-έξι χιλιάδες μέλη πανελλαδικά, φτάσαμε μέσα σε έξι μήνες στις 300.000 και μάλιστα σε τμήματα απρόσιτα για την ηττημένη Αριστερά, στην Επαρχία, στα χωριά αλλά και σε καθαρά αστικά στρώματα.

Και τότε, λίγο πριν την Δικτατορία, εμφανίζεται στο πολιτικό προσκήνιο ο Ανδρέας Παπανδρέου, ο οποίος σύμφωνα με την τότε ρητορική του μπορούσε να θεωρηθεί ως ένας «φωτισμένος» αστός, το πολύ-πολύ συνοδοιπόρος στην πορεία για τη διαμόρφωση της νέας Ελληνικής Αριστεράς, όπως την περιέγραψα πιο πριν. Κατά την άποψή μου, την οποία του εξέθεσα όταν στα 1964 μου πρότεινε (σε μένα προσωπικά ως Πρόεδρο των Λαμπράκηδων) να συνεργαστούμε, ήταν προτιμότερο να κινηθεί μέσα στον χώρο των αστικών κομμάτων ως λ.χ. ανεξάρτητος της αριστεράς

¹ Ο Μίκης Θεοδωράκης αναφέρεται, εκτός από το «Ο μύθος του Ανδρέα ...» και στο άλλο μου βιβλίο: «Δημοκρατικός Σοσιαλισμός ή το όραμα του ΠΑΚ και του ΠΑΣΟΚ και η εφαρμογή του στην πράξη», που καταπιάνομαι με κοσμοθεωρητικά και πολιτικά θέματα.

του κέντρου παρά να συνεργαστεί με κάποιον που προέρχεται από την Εαμική Αριστερά. Όταν όμως έγινε η δικτατορία, στην οποία πίστευα ότι θα υπάρξουν βαθύτατες ιδεολογικοπολιτικές ζυμώσεις που μπορούσαν να μας οδηγήσουν σε πρωτόγνωρα πολιτικά μορφώματα -πάντοτε προς την κατεύθυνση του ελληνικού δημοκρατικού σοσιαλισμού- τον πρότεινα για ηγέτη της ενωμένης αντίστασης δυο φορές. Την πρώτη λίγο καιρό μετά την ίδρυση του ΠΑΜ μέσα απ' την παρανομία με ιδιόχειρο σημείωμα που πήρε στα χέρια του στις φυλακές Αβέρωφ και τη δεύτερη στην πρώτη συνέντευξη τύπου που έδωσα μόλις ελευθερώθηκα στα 1970 στο Παρίσι, τότε που πρότεινα την ίδρυση του ΕΑΣ (Εθνικό Αντιστασιακό Συμβούλιο).

Όμως όπως φαίνεται από το βιβλίο σας «Ο Μύθος του Ανδρέα Παπανδρέου», ο Ανδρέας είτε το πίστευε είτε όχι, αποφάσισε να είναι αυτός που θα χάριζε στον ελληνικό λαό αυτό που του οφείλαμε εμείς (και που όπως αποδείχθηκε στην πράξη μονάχα εμείς που βρισκόμασταν στην αντίπερα όχθη μπορούσαμε να πραγματοποιήσουμε) δηλαδή το Κίνημα του Δημοκρατικού Σοσιαλισμού.

Και το πέτυχε αλλά μόνο ρητορικά, λεηλατώντας τις σάρκες της Αριστεράς, γιατί όταν ήρθε η ώρα της πράξης, μεταβλήθηκε σ' αυτό που ήταν πάντοτε και που τόσο καλά περιγράφετε στο βιβλίο σας, δηλαδή σε έναν αστό πολιτικό, που υιοθέτησε μόνο τις πιο αρνητικές πλευρές του δικού μας κινήματος, αυτές που μας έφτασαν εκεί που μας έφτασαν και που προσπαθούσαμε με κάθε τρόπο να τις καταδικάσουμε και να τις ξεπεράσουμε. Όπως λ.χ. το περίφημο δόγμα για τον «δημοκρατικό συγκεντρωτισμό», που μόνο δημοκρατικός δεν ήταν. Όπως γράφεις, «ο καθοριστικός σκοπός που τον καθοδηγούσε στις πράξεις του (όχι στην θεωρία) ήταν η εξουσία, την οποία δεν μοιραζόταν με κανένα. Αυτή η μονομανία για εξουσία με μακιαβελικό τρόπο, ήταν το βασικό του χαρακτηριστικό. Σ' αυτό ήταν αμείλικτος».

Γι' αυτό δεν ήταν τυχαίο ότι τον βοήθησαν όσο μπορούσαν και οι δυο ηγέτες του διασπασμένου ΚΚΕ. Γιατί και οι μεν και οι δε προέρχονταν από τον σκληρό πυρήνα της συγκεντρωτικής ιδεολογίας και πρακτικής και ενός στελεχικού δυναμικού που δεν ήθελε ούτε την ΕΔΑ ούτε τους Λαμπράκηδες και ούτε και το ΠΑΜ να πραγματοποιούν την οφειλόμενη όπως είπα, προς τον ελληνικό λαό μετεξέλιξη της συγκεντρωτικής σε δημοκρατική Αριστερά. Και γι' αυτό μας πολεμούσαν αλύπητα. Αρκεί να αναφέρω ενδεικτικά ότι εμένα με καταργήσανε από Πρόεδρο των Λαμπράκηδων στα 1966 και ένα χρόνο αργότερα, τον Ιούλιο του 1967 εν μέσω Χούντας από την καθοδήγηση του Πατριωτικού Μετώπου και από κει και πέρα, αποκομμένος από τις οργανώσεις στη δημιουργία των οποίων είχα σε μεγάλο βαθμό συντείνει, οδηγήθηκα αναπόφευκτα στη σύλληψή μου από την Ασφάλεια.

Υπήρχε λοιπόν ανάμεσα στον συγκεντρωτικό Ανδρέα και στις συγκεντρωτικές ηγεσίες του ΚΚΕ μια εκλεκτική συγγένεια αρχών και μεθόδων ως προς την διαχείριση της εξουσίας εντός των κομμάτων, πράγμα που οδηγούσε το ΠΑΣΟΚ σε μεθόδους και πρακτικές ενάντια στις ίδιες του τις αρχές, ώστε να καταντήσει ένα αρχηγικό κόμμα κατ' εικόνα και ομοίωση των Κ.Κ. της εποχής Μπρέζνιεφ, με τους διάφορους Χόνεκερ, Ζίφκωφ και Τσαουσέσκου. Ή ακόμα και όπως ο Καντάφι, ο Χότζα, ο Σαντάμ κλπ.

Για τον ίδιο λόγο, όταν εγώ επέμενα για την ενότητα της Αριστεράς και φτάσαμε ως την διαμόρφωση της ΚΕΑ (Κίνηση για την Ενότητα της Αριστεράς 1978-80), δεχόμαστε πυρά και από τις τρεις πλευρές. Και όσον αφορά τον Ανδρέα, καταλαβαίνω γιατί φοβότανε την ενότητα αυτή. Πώς όμως να εννοήσει και να εξηγήσει κανείς την εμμονή των ηγεσιών των Κ.Κ. σε μια διάσπαση που ουσιαστικά τους οδηγούσε στο γκαράζ της πολιτικής πραγματικότητας; Μια και μόνη απάντηση υπάρχει σ' αυτό. Το ότι δηλαδή προτίμησαν την περιθωριοποίηση από μια πιθανή

αναγέννηση του αριστερού κινήματος με νέα χαρακτηριστικά που θα αποκάλυπταν στην πράξη ένα αμαρτωλό παρελθόν για το οποίο ήσαν συνυπεύθυνοι.

Ανάμεσα σ' αυτές τις τρεις μυλόπετρες και στους ογκόλιθους της Δεξιάς και της οικονομικής ολιγαρχίας πολτοποιήθηκε το κοινό μας όνειρο, αγαπητέ φίλε, και μαζί του μαράθηκε η ελπίδα για ένα καλλίτερο μέλλον και μαζί της μαράθηκε ελληνική κοινωνία και κυρίως η ελληνική νεολαία, που δεν ξέρει πια πώς να αντιδράσει, με κουκούλες, καταλήψεις και μολότωφ είτε με παγερή περιφρόνηση σε ιδέες, οράματα και πρωτοβουλίες που χαρακτηρίζουν τους ζωντανούς πολίτες.

Μαζί μ' αυτές τις σκέψεις σας στέλνω ένα κείμενο, για να δείτε πώς έβλεπα την περίπτωση του Ανδρέα Παπανδρέου από την σκοπιά του 1969, τότε που ήμουν εξόριστος στην Ζάτουνα.

Σας χαιρετώ με εκτίμηση,

Μίκης Θεοδωράκης